A°. 1841. N°. 128.

LEYDSCHE COURANT.

MAANDAG, 25 OCTOBER.

Burgemeester en Wethouders der Stad Leyden. —

Gezien het besluit van den Heer Staatsraad, Gouverneur van Zuid-Holland, van den 1sten October 1840 (*Provinciaalblad* N°. 104).

Herinneren bij deze de Ingezetenen dezer Stad aan de hun bij art. 42, in verband met art. 27 der wet van den 29 Maart 1833 (*Staatsblad* N°. 4), opgelegde verpligting tot het doen van Suppletoire aangiften, zoo betreffende het in gebruik komen, betrekken of meubelering van Panden, welke op den 15den Mei dezes jaars buiten gebruik waren, als wegens de vermeerdering, uitbreiding, verwisseling of aanschaffing van Haardsteden, Deuren en Vensters, Dienst- en Werkboden of Paarden; wanneer zij in de termen van het boven aangehaalde artikel vallen; en zulks, ten einde de toepassing te voorkomen der strafbepalingen, in de artt. 35 en 39 der boven aangehaalde wet vervat.

Leyden, den 9den October 1841.

Burgemeester en Wethouders voornoemd,

J. G. de Mey.

Ter ordonnantie van dezelve,

v. Puttkammer.

Burgemeester en Wethouders der Stad Leyden, brengen bij deze ter kennisse van de Patentpligtige Ingezetenen dezer Stad, dat tot de afgifte der gezegelde Patentbladen voor het dienstjaar 1841 en 42 zal gevaceerd worden op elke Maandag, Dingsdag Donderdag en Vrijdag dezer maand October, ter Secretarie dezer Stad, des namiddags van 5 tot 7 uren.

Leyden den 9. October 1841.

J. G. de Mey.

Ter ordonnantie van dezelve,

v. Puttkammer.

NEDERLANDEN.

Leyden, 24 October.

In de voorleden week is alhier gepasseerd van het Loo komende, *Z. E.* de Minister van Staat Baron *van Doorn*; gisteren passeerde onze stad de Baron *Rengers*, uit 's Hage, zich naar het Loo begevende, van waar hij den vorigen dag zich met depeches naar 's Gravenhage begeven had. Heden is onze stad doorgekomen, mede naar het Loo gaande, Z. Exc. de Minister *Rochussen*, welke Dingsdag of Woensdag retourneert. Deze hooge personen hebben met allen spoed de reis voortgezet, na bij den Koninglijken Paarden-Postmeester *W. L. Burgers* van paarden te hebben verwisseld.

— Uit 's Gravenhage meldt men van den 23sten dezer:

Zijne Maj. heeft benoemd tot Predikant van de derde klasse voor de Protestantsche gemeente in Neerlands-Indie, den heer *F. H. van Hengel*, Proponent.

— De *Staats-Courant* van den 22sten bevat de wet van 11 October, betrekkelijk de zaken der Maatschappij van Weldadigheid.

— De *Staatscourant* van den 23sten bevat een besluit van den 10den, houdende bepaling van het tijdstip, waarop de Nederlandsche regtswetgeving in Limburg zal worden ingevoerd, en een ander van dezelfde dagteekening, houdende bepalingen van het tijdstip, waarop de wet van den 26sten Mei l. l. omtrent de regterlijke organisatie in Zuid- en Noord-Holland, zal aanvangen te werken.

— Heden heeft de Tweede Kamer der Staten-Generaal eene zitting met gesloten deuren gehouden, waarin de Commissie die belast geworden is met het opstellen van een ontwerp van adres, in antwoord der Troonrede, verslag gedaan en een ontwerp van adres voorgesteld heeft, hetwelk onmiddellijk in de afdeelingen is onderzocht. Na den afloop van de beraadslagingen der afdeelingen, is ook de centrale sectie der Kamer met de Commissie tot het opstellen van het ontwerp van adres, vergaderd geweest en zal waarschijnlijk dat ontwerp, ten gevolge der in de afdeelingen gemaakte aanmerkingen, eenige veranderingen ondergaan. Men ziet de algemeene beraadslagingen over het ontwerp van adres, tegen overmorgen te gemoet.

Voorts is ook de Commissie tot wijziging van het reglement van orde der Kamer, heden morgen vergaderd geweest.

— De Baron *van Goltstein*, lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal heeft voor zijne betrekking van Substituut-Fiscaal bij het Hoog Militair Geregtshof, bedankt.

— Zijne Exc. de Minister van Binnenlandsche Zaken, in ervaring gekomen zijnde, dat in onderscheidene oorden van het Rijk, door in het vak der schei- en artsenij-mengkunde volstrekt onbedreven en ook in andere opzigten onbevoegde personen, inwendige geneesmiddelen tegen de longziekte en andere ziekten onder het vee, verkocht en toegediend worden; en in overweging genomen hebbende, dat sommige dezer geneesmiddelen als ondoelmatig te beschouwen zijn, terwijl wederom andere voor een gedeelte bestaan uit vergiftige zelfstandigheden, wier aanwending door eene onkundige hand hoogst nadeelige gevolgen op den toestand van het vee moet of althans kan uitoefenen; en willende, zoo veel mogelijk, tegengaan de veelvuldige schadelijke of bedriegelijke practijken, die onbevoegde en ligtvaardige lieden zich in de behandeling van ziek vee voortdurend veroorloven, heeft alle eigenaars van vee en verdere belanghebbenden op een en ander opmerkzaam gemaakt, met waarschuwing, om hun vertrouwen niet anders te schenken, dan aan bevoegde en erkende vee-artseny-kundigen, en onder herinnering dat, naar aanleiding van de artikelen 8, 9 en 10 der wet van 30 Mei 1840 (*Staatsblad* N°. 16), uit het fonds van den landbouw, schadevergoeding voor vee alleen wordt gegeven op de rapporten der door het Gouvernement erkende vee-artsen (voor zoover deze binnen den omtrek van drie uren van de plaats, waar het ziekte-geval zich opdoet, met der woon gevestigd zijn), en dat die vee-artsen geene behoorlijke rapporten wegens de behandeling van het zieke kunnen afgeven, indien zij niet zelven dat vee, gedurende deszelfs ziekte, in behandeling hebben gehad; dat mitsdien de veehouders het aan zich zelven te wijten hebben, indien zij, door liever hun zieke vee aan de behandeling van hoefsmeden of andere onbevoegde personen toe te betrouwen, om die reden naderhand van het genot der schadevergoeding moeten uitgesloten worden.

— De veranderingen in de montering en de uitrusting der landmagt van hooger hand bevolen, die zich tot nu toe tot de cavallerie en artillerie bepaald hadden, schijnen zich ook eerlang tot de infanterie te zullen uitstrekken. Als een begin daarvan verneemt men, dat al de officieren der infanterie voortaan witte pluimen op de hoeden zullen dragen, volgens het model tot nu toe bij de officieren van het regiment grenadiers gebruikelijk; voor laatstgenoemden is een ander model, met wit en rood uitgemonsterd, voorgeschreven.

— De baden te Scheveningen zijn op voorstel van de Commissie met de directie belast en van den Geneesheer der inrigting, Zaturdag gesloten.

— Uit Amsterdam schrijft men van den 21sten dezer:

Het belangrijke werk van het verbreeden van het Rokin, aan de zijde der Kalverstraat, vordert met ongemeenen spoed en het reeds voltooide gedeelte, van de Doelensluis tot aan het gewezen Valbruggetje, getuigt reeds voldoende van het allezins doelmatige dier onderneming en dat het Rokin eene der schoonste grachten van de geheele stad zal worden.

Aan het in orde brengen van het ruim, hetwelk door het afbreken van de Oude Beurs ontledigd is, wordt insgelijks met ijver gearbeid, om zoo mogelijk nog voor den winter gereed te komen. Dit ruim zal een nieuw plein daarstellen; hetzelve wordt omgeven door eenen lagen ringmuur, tot steun van het verheven liggend plein. Voor hetzelve komt, over het Rokin, eene ruime brug, aan het metselen van welker vleugels en aansluit-muren men reeds bezig is. Voorts bestaat er plan, ontworpen door de voornaamste Schilders, Beeldhouwers, Architecten en Graveurs hier te lande, en waartoe reeds eene Commissie zich te Amsterdam en te 's Gravenhage heeft gevestigd, om bezijden deze brug, op het plein, een kolossaal metalen Standbeeld aan den grooten *Rembrandt* op te rigten. Behalve den overgang over evengemelde brug, en dien aan den overkant van het plein, over de oude Trappen van de Beurs, komen er ook nog twee overgangen over het plein, die met weinige trappen verbonden worden aan de beide gewezen Beurssteegen, die thans, ook zeer ruime straten aanbiedende, ieder, naar de zijde van het plein, voorzien zullen worden van ruime voor de voetgangers gesteemde *trottoirs* van asphalt. Zoo veel zich uit hetgene men reeds ziet laat beoordeelen, belooft het werk een zeer gelukkig geheel te zullen opleveren.

Intusschen wordt het grootere werk van het bouwen der nieuwe Koopmans-Beurs, op het Damrak, met kracht voortgezet, en met genoegen kan men thans de verzekering geven, dat er, bij het heijen der palen, een zeer goede en vaste ondergrond tot het vestigen van dit gebouw gevonden wordt.

Ook op andere punten der stad ziet men, aan werken van meerderen of minderen omvang, arbeiden.

Ter vervanging van de gewezen Weteringspoort is men bezig met het daarstellen van een sierlijk steenen gebouw voor de ambtenaren der belastingen en den portier, welk gebouw zich aan een ijzeren hek zal aansluiten. De nieuwe brug over de Baangracht, en die over de buiten-vest, zijn reeds voltooid.

In verband met dit werk zal de nieuwe aanleg van wandelingen langs de schansen, die dit jaar van de Utrechtsche- tot aan de Weteringspoort gebragt is, zoo wij hopen, in het volgend jaar weder van daar tot aan de Leidschepoort worden voortgezet, terwijl aan den anderen kant de kazerneering aan de Utrechtschepoort, door het bijbouwen van stallen voor de cavallerie, eene nieuwe uitbreiding zal erlangen.

Eindelijk nog ziet men op de Bloemgracht eene nieuwe Stads School inrigten, in welke 600 a 700 kinderen opgenomen zullen kunnen worden.

— Het volgend nommer van de *Amsterdamsche Courant* bevat een verslag van de Commissie, zaamgesteld uit de heeren *W. S. Swart*, *G. Vrolik* en *J. G. S. van Breda*, benoemd tot het onderzoek van het toestel van den heer *de Leutre de Gueymard*, om zee- en ander water te zuiveren, gezond en drinkbaar te maken; dit verslag luidt als volgt:

De proefnemingen hebben plaats gehad op den 26sten Julij, in het logement *de Doelen* te Amsterdam, en bij dezelve zijn tegenwoordig geweest, behalve de Gecommitteerden der eerste klasse, de heer *de Leutre de Gueymard*, de heer *Hallo*, beambte bij het Ministerie van Marine, welke den heer *de Leutre de Gueymard* vergezelde, de heer Advocaat *B. Donker Curtius* en twee ondergeschikte personen. De proefnemingen zijn den volgenden dag voortgezet in tegenwoordigheid van twee Gecommitteerden der klasse van het Ned. Instituut.

De toestel, met welks bezigtiging Gecommitteerden zich voor den aanvang der proefnemingen bezig hielden, bestaat uit twee afzonderlijke deelen, het eerste ter overhaling, het tweede ter doorzijging bestemd. Het eerste bestaat uit eenen destilleerketel, verbonden met een koelvat, en geplaatst onmiddellijk boven het vuur van eene scheepskeuken. Deze scheepskeuken, een parallellopipedum van ongeveer drie vierde kubiek Nederlandsche el, zijnde 1.26 Nederl. el lang, 0,83 Nederl. el breed, en 0,7 Nederl. el hoog, zou, volgens opgave, naar het model van eene Hollandsche scheepskeuken gemaakt zijn. Het vuur, dat zich onmiddellijk onder den destilleerketel bevindt, moet ook strekken ter verwarming van twee kleinere kookketels of braadpannen, welke namelijk door gemaakte openingen gedeeltelijk inzakken in het horizontale rookkanaal van het genoemde vuur, welk rookkanaal een deel uitmaakt van dezelfde scheepskeuken. Dezelfde bevat echter nog een bakoven, die met afzonderlijk vuur moet gestookt worden, en drie kleine opene ijzeren oventjes voor bijzondere oogmerken, mede met afzonderlijk vuur te stoken.

De koperen inwendig vertinde destilleerketel, zou naar opgave, 50 Nederlandsche kannen bevatten, wanneer dezelve tot op zekere bepaalde hoogte gevuld is; dezelve was voorzien van een hoogen helm en door middel van een ver bovenwaarts omgebogen pijp met het koelvat verbonden. Deze hooge helm en pijp zijn noodzakelijk, om voor te komen, dat het zeewater, hetzij door de beweging van het koken, hetzij van het vaartuig, in den toestel kome, bestemd om den damp te verdigten. Voorts was er door middel van eene zijdelingsche buis of kraan gelegenheid, om het zaamgedrongen zeewater af te tappen, en zoo ook om het reeds in het koelvat verwarmde water in den ketel te doen toevloeijen. Dit koelvat is eenigzins klein, bevattende ongeveer 0,2 kubiek Nederl. el, (ongeveer 1,00 Nederl. el lang, 0,3 breed, 0,7 hoog) weshalve het daarin bevatte water ras te warm wordt bij de overhaling, en dus door ander moet vervangen worden, hetgeen, naar opgave, met eene perspomp en afvloeijingsbuis zou worden bewerkstelligd bij het gebruik op schepen.

De filtreer-toestel is een houten vat van zeer middelmatige afmetingen. Minder dan een halve Nederl. el hoog (0,473), van boven ongeveer $4\frac{1}{2}$ palmen (0,46 Nederl. el), van onderen ongeveer 4 palmen (0,403) wijd buitenwerks; uit vrij dik hout (2, 5 à 3 Nederl. duimen dik) stevig te zamengesteld, biedt het vooreerst een deksel ter waarneming aan, dat in het midden eene opening heeft; dit weggenomen zijnde, vindt men, 14 Nederl. duimen onder den bovenrand, eene ronde plank in het vat ingeklemd, met zeer vele gaatjes doorboord; deze losgemaakt zijnde, openbaart zich eene laag opeen gepakte sponsen, daaronder eene laag houtskolen in grof poeder en kleine stukjes, daaronder zouden zich, naar opgave, lagen bevinden van nog andere stoffen.

De toestel bevat, behalve eene kraan ter aftapping, nog een tiental looden buisjes van ongeveer een Nederlandsche duim wijdte en eene inwendige opening van 5 à 6 millimeters. De buisjes, bij vijftallen op twee verschillende hoogten aanwezig, zouden in de lagen keitjes doordringen; waarvan men gelegenheid had zich te overtuigen. De buisjes zijn hevelsgewijze

omgebogen, zoodat het langere been in den toestel, het kortere daar buiten is geplaatst, en de openingen nederwaarts zijn gerigt. De bodem van den toestel op 5 Nederlandsche duimen van den grond zich bevindende, en vermoedelijk van gelijke dikte van hout zijnde, laat zich gemakkelijk berekenen, dat de ruimte, door de genoemde zuiverings-middelen ingenomen, ongeveer 26 cubiek palmen bedraagt, dat is niet wel een cubus van 3 palmen zijde. De filtreer-toestel heeft echter eerst na den afloop der proefnemingen, voor zoo veel het inwendige betreft, kunnen geïnspecteerd worden.

De proefnemingen hebben zich bepaald: 1°. tot het destilleren en filtreren van zeewater, op de wijze bij den heer *de Leutre de Gueymard* en zijne ondergeschikten gebruikelijk; 2°. tot het destilleren op dezelfde en filtreren op eene gewijzigde manier; 3°. tot het nader onderzoek en de vergelijking van het bekomen water met onderscheiden soort van water, ook door scheikundige beproeving.

Bij het eerste werd opgemerkt, dat de tijd tusschen het aanmaken van het vuur en het begin der overhaling ongeveer een uur bedroeg, dat de verversching van het water in het koelvat spoedig noodzadelijk werd, en dat de hoeveelheid gedestilleerd vocht, toen de overhaling in vollen gang was, te weten 8, 5 Nederl. kannen in 37 minuten of 13, 75 kannen in het uur, met de gedane opgave (12 à 15 kannen) overeenstemt.

De filtreer-toestel werd op die wijze aangewend, dat het gedestilleerde water uit een met een kraan voorzien vaatwerk niet dan druppelsgewijze of hoogstens met een dunnen straal in den filtreer-toestel vloeide; na 20 minuten begon de geopende kraan van den toestel op gelijke wijze water te geven. In 37 minuten werden 3 Nederl. kannen vochts doorgezegen. Daar echter deze filtreer-toestel altijd in werking zou zijn, en de destilleerketel slechts gedurende 10 van de 24 uren, zoude men billijkerwijze deze hoeveelheid in de rede van 24 tot 10 moeten vermeerderen, wanneer men 7, 2 kannen bekomt, hetwelk de in 37 minuten bekomene 8, 5 Nederl. kannen gedestilleerd vocht reeds genoegzaam nabij komt. Volgens opgave zou ook de geheel nieuwe filtreer-toestel met der tijd sneller doorzijging verleenen.

2°. Daar het bijzondere van den filtreertoestel ten deele gelegen scheen in de aanwezigheid van meer dan één luchtbuisje, meende de Commissie den invloed derzelve op de hoedanigheid van het doorgezegen water te moeten beproeven, weshalve dezelve op den 27sten Julij de overhaling van nieuw liet aanvangen, doch de doorzijging deed plaats hebben, nadat de mondjes der luchtbuisjes met wèl sluitende kurkjes naauwkeurig waren gestopt.

3°. Gecommitteerden hadden ter nadere beproeving zich opvolgend voorzien van eene genoegzame hoeveelheid van onderscheidene soorten van water, te weten het zeewater, het gedestilleerde water, het gedestilleerde en vervolgens gefiltreerde zeewater en het gedestilleerde en door den gewijzigden toestel gefiltreerde zeewater.

Het zeewater reeds door een certificaat van den heer *Varkevisser* als zoodanig verzekerd, bleek ook bij nadere beproeving zoodanig te zijn.

Het gedestilleerde en gefiltreerde water, zoowel, dat op de gewone wijze, als dat, hetwelk na het sluiten der luchtbuisjes door den filtreertoestel was gevloeid, was zuiver en niet onaangenaam van smaak, doch niet van elkander te onderscheiden, hetzij met, hetzij zonder voorwetenschap der soort. Men heeft deze beproeving onderscheidenlijk gewijzigd, doch de uitkomst was bestendig dezelfde. Gedestilleerd water, door het overhalen van regenwater bekomen, en een geruimen tijd aan de lucht blootgesteld, hoezeer vrij van bijsmaak, was echter minder aangenaam, flaauwer en laffer. Het gedestilleerde niet gefiltreerde zeewater, mede aan de lucht blootgesteld, verschilde in smaak niet van het gedestilleerde regenwater.

Bij scheikundige beproeving bleek het gedestilleerde zeewater niets te bevatten, dan zoodanig zwakke sporen van zoutzuur, als in het regenwater te Amsterdam gewoonlijk mede worden waargenomen. Daarentegen bleek het gedestilleerde en gefiltreerde water wel geen vrij zuur, maar evenwel onderscheidene zouten te bevatten, uit koolzuur, zoutzuur, zwavelzuur, kalkaarde, bitteraarde en soda te zamengesteld, ten bedrage van 28 op de honderd duizend deelen water. Het zijn deze zouten, welke aan het water dien geprezen smaak mededeelden en niet de door de metalen buisjes aangevoerde dampkringslucht. Hoezeer het van gewigt zij, dat het gedestilleerde water aan de lucht werde blootgesteld, opdat het zich moge ontdoen van een toevallig aanhangend vlug beginsel bij de overhaling zelve, bij voorbeeld uit de zelfstandigheid, waarmede de voegen van den ketel worden vereenigd en toegesmeed, ontwikkeld, schoon het ook zijn nut kan hebben, dat hetzelve eenige dampkringslucht opneme; daardoor wordt hetzelve wel vrij van bijsmaak, maar bekomt de aangenaamheid van goed drinkwater niet. Het gedestilleerde regenwater, dat door gecommitteerden werd geproefd en smakeloos bevonden, was op die wijze met de lucht in aanraking gebragt, dat het gewis daarvan zonder aangewende drukking niets meer opnemen kon.

Ook werd het overgehaalde en gefiltreerde zeewater nog vergeleken met Utrechtsch welwater. Dit water was door meerderen smaak kennelijk onderscheiden van het overgehaalde en gefiltreerde zeewater: de herkenmiddelen wezen overigens in het Utrechtsch water dezelfde bestanddeelen aan, als in het laatstgenoemde water, doch in grooter hoeveelheid. Het is trouwens van elders bekend, dat het Utrechtsch water dezelfde zouten, hoeweel in andere evenredigheid, tot een, drie of viermaal grooter bedrag bevat.

Er bleek voorts eenig verschil te zijn in het overgehaald en doorgezegen vocht van den 26 en 27 Julij. Dat van den laatsten bevatte slechts 27 deelen zout op 100,000 deelen water en gaf geen blijk meer van zwavelzuur. Het gedestilleerde water had dus de zwavelzure zouten reeds uitgespoeld, welke vermindering in zoutdeelen niet nalaten kan voortdurend plaats te hebben.

Na de mededeeling dezer bevindingen stelden gecommitteerden zich voor, te antwoorden op de volgende vragen:

1°. Is de toestel nieuw?

De overhalingstoestel bevat niets nieuws; de filtreertoestel bevat wel iets nieuws, maar van eene zeer bepaalde waarde. Er is namelijk in elken gewonen filtreertoestel ééne luchtbuis aanwezig, opdat de toevloeijing en uitvloeijing van het water niet verhinderd worde; het nut van de vermeerdering dezer luchtbuizen is niet in het oog vallend. Hetgeen men zegt er door te willen bereiken, wordt op die wijze zeer onvolkomen verkregen en op andere wijzen zekerder en gemakkelijker. Het vocht, dat druppelsgewijze door de vrije lucht valt, is gewis beter in de gelegenheid, om zich te ontdoen van eenig vlug beginsel en lucht aan te trekken, dan dat, hetgeen de stoffen bevochtigt, die in eene kleine ruimte zijn zamengepakt, schoon zich daar tusschen een weinig lucht bevindt, voor welks afwisseling geene genoegzame oorzaak kan worden aangewezen.

De vereeniging van een destilleertoestel met eene filtreermachine zal thans niet voor het eerst zijn voorgesteld of zelfs in gebruik gebragt. Het is dus alleen de bijzondere wijze, waarop de destilleertoestel in het schip wordt geplaatst, en met den filtreertoestel wordt verbonden, die nieuw kan zijn, ten zij men geheel nieuw wil heeten, dat dezelve tot dusverre op die wijze niet pleegt gebezigd te worden.

2°. Is de toestel doelmatig?

Daar dezelve eene genoegzame hoeveelheid zeer zuiver water geeft, welke tot drank, spijsbereiding en wassching even geschikt en aanwendbaar is, als het doorgezegen regenwater, hetgeen bij voorbeeld te Amsterdam in de huizen van vele ingezetenen tot die oogmerken wordt gebezigd, en hetzelfde vuur bovendien ten deele in de behoefte van de keuken voorziet, kan men denzelven niet anders dan nuttig en doelmatig noemen.

De aanwezigheid van een destilleer-toestel op de schepen, en zelfs het gebruik van denzelven kan niet anders dan van groot gewigt geacht worden. Dezelve kan voorzien in eene onmisbare behoefte, zoo dikwijls, ten gevolge van omstandigheden, het in vaten of kisten bewaarde water komt te ontbreken. De gewone handelwijze om zich uitsluitend op hetzelve te verlaten, is niet van onvoorzigtigheid vrij te pleiten, en niet altijd zonder schadelijk gevolg. Men zoude echter minder onvoorzigtigheid vrij te werk gaan, indien men en uit hoofde van het bezit eener destilleer-machine den maatregel, om tevens eene hoeveelheid goed drinkwater mede te nemen, verzuimde, en zich geheel verliet op een werktuig, dat mede door verschillende omstandigheden voor een tijd buiten gebruik kan gesteld worden.

Het aangevoerde te zamen trekkende, dan bekomt men het volgende:

1°. De toestel is niet nieuw; zoowel het destilleren als filtereren is lang en algemeen bekend. De vereeniging echter op die wijze, als de heer *de Leutre de Gueymard* heeft bewerkstelligd, is der klasse nog niet voorgekomen.

2°. Dezelve geeft eene genoegzame hoeveelheid water, geschikt tot alle einden, waartoe gefiltreerd regenwater kan worden gebezigd.

3°. Dezelve is met de scheepskeuken op die wijze verbonden, dat het bezwaar der brandstof wordt verminderd.

4°. Het bezit van zoodanigen of dergelijken toestel voor zeeschepen, inzonderheid op lange reizen, is voorzeker gewigtig.

5°. Voor het vaste land echter schijnt het minder belangrijk. Het ontbreekt aldaar niet aan destilleer-machines, noch aan filtreer-inrigtingen, die geschikter zouden zijn, om op den duur het overgehaalde water, met de vlugtige voortbrengselen der ontbinding beladen, te zuiveren, dan de filtreerinrigting des heeren *de Leutre de Gueymard*.

— Uit Harderwijk schrijft men van den 18den:

Gerrit Mulder, woonachtig te Zwolle, voerende een praamschip, *de Jonge Mulder van Zwol* genaamd, werd heden, door het gemis eener goede haven alhier, door den storm genoodzaakt, op de reede het anker uit te werpen; dan daarop een eind verder willende gaan liggen, is zijn schip, buiten hem, met twee knechten, broeders zijnde, bemand, omgeslagen. Tot viermalen toe sloeg de schipper van boord, maar had eindelijk het geluk, even als de knechten, zich met een eind touw aan het schip vast te binden, in welken toestand zij meer dan een uur verkeerden, en op het punt waren van te bezwijken. Maar de kloeke visschers, van hier, hadden van den wal het ongeluk aanschouwd, waarop terstond *Gerrit Petersen* met zijne schuit derwaarts stevende; dan deze was, door het breken van zijnen mast, genoodzaakt, terug te keeren, terwijl zijn broeder *Andries Petersen*, vergezeld door 15 manschappen, ook reeds ter redding was aangesneld, die bij het omverliggend schip gekomen, daar zoodanig tegen stootte, dat allen, had het pompen hen niet boven gehouden, hunne menschlievendheid met den dood hadden moeten bekoopen; maar nu ondervonden zij integendeel het genoegen, de drie menschen te redden, terwijl de jongste knecht, oud veertien jaren, reeds geheel bewusteloos was, en de twee overigen zoo verre dat zij in den beginne niet in staat waren de hun toegeworpen touwen te grijpen.

Nog meldt men uit die plaats van den 21sten:

Gisteren is van hier te water naar Hellevoetsluis vertrokken een detachement sterk 40 onder-officieren en manschappen, onder bevel van den Luitenant-Colonel *von Bihl*, vergezeld van de 2de Luitenants der infanterie *W. Verster*, *F. G. Bechman*, *P. G. A. Anemaet*, *C. M. H. Kroeze* en *G. E. Tolsma* van de cavalerie, alsmede de officieren van gezondheid *G. A. Hagenraad* en *Bensinger*, om aldaar aan boord van het schip *Europa* te worden geëmbarkeerd en, na de kust van Guinea te hebben aangedaan en Neger-recruten te hebben ingenomen, naar Java te worden overgevoerd.

Heden is nog naar Hellevoetsluis vertrokken een detachement sterk 60 onder-officieren en manschappen onder bevel van den Kapitein *J. F. Essers*, begeleid door de 2de Luitenants *C. F. de Lannay*, *J. E. Hagen*, *J. K. de Wolff*, en de officieren van gezondheid *P. Bleeker* en *J. Honing*, om aan boord van het schip *de Prins van Oranje* te worden geëmbarkeerd en naar Java te worden overgevoerd.

— Van het Vlie wordt van den 18den gemeld:

De Fransche brik *La Bonne Mère*, Kapitein *Coukstriem*, van Sunderland, met steenkolen naar Frankrijk, is heden morgen op den rug van de Witte Ton voor de sloot gestrand, vol water geloopen en zal geheel weg zijn; twee man der equipage zijn daarbij verdronken, de Kapitein en de overige twee man zijn door het onverschokken gedrag van *T. Groese*, schipper, *J. Valk*, *T. Visser*, *K. Zon*, *G. Visser*, *D. Visser*, *G. A. Bruin*, *R. Visser*, *A. Visser*, *J. Molenaar*, *P. Smit*, *A. Duinwater*, *D. Kondenburg* en *J. Vliegop*, zeelieden, zijnde de bemanning van de Vlielander loodsboot n°. 2, met levensgevaar gered.

— Uit Utrecht meldt men van den 22sten dezer, dat de aardenbaan voor den Arnhemschen Rijnspoorweg van Moersbergen tot Arnhem in vier perceelen is aanbesteed voor *f* 1,243,100.

— Den 14 October is de door Zijne Maj. ingestelde Kamer van Koophandel voor het Groothertogdom Luxemburg geïnstalleerd. Bij die gelegenheid is tusschen de leden een vrij levendig verschil van gevoelens gerezen, daar zes hunner zich verzet hebben tegen het voorstel, om Zijne Maj. den Koning Groothertog den dank der Kamer te betuigen, wegens het niet ratificeren van het handel-tractaat van den 8 Augustus. De meerderheid echter, bestaande uit twaalf leden, heeft zich met het voorstel vereenigd en een adres in dien zin onderteekend.

— Den 18den dezer is te Zuidijk, onder de gemeente 't Zandt, in Groningen, de bouwmanswoning van *P. C. Keizer* door eenen brand geheel vernield, zonder voor brandschade verzekerd te zijn.

— Het Groothertogdom Luxemburg, dat tot aan de in het jaar 1830 plaats gehad hebbende politieke gebeurtenissen volgens de grondwet van het Koningrijk der Nederlanden, behoudens zijne betrekkingen tot het Duitsche Verbond, bestuurd werd, en nu, zoo als bekend is, ten gevolge der bovengenoemde gebeurtenissen, gesplitst, en tevens voor dat gedeelte, hetwelk onder de regering van den Koning Groothertog is verbleven, van het Koningrijk der Nederlanden afgescheiden is, zal thans, zoo als men uit goede bronnen verneemt, eene voor hetzelve opzettelijk vervaardigde grondwet bekomen, waarvan het ontwerp, zoo als wij al verder meenen te kunnen verzekeren, bereids aan de Koninglijke sanctie is onderworpen.

Z W E D E N.

Zijne Maj. de Koning heeft den Nederlandschen reiziger en geleerde, den Staatsraad *van 's Gravenweert*, benoemd tot Ridder van den Poolstar; bij deze benoeming was een vleijende brief van den Koning gevoegd, ten bewijze der goedkeuring over des heeren *van 's Gravenweert* werk, zijne reize in het Noorden en Oosten, hetgeen geheel in de Zweedsche en Noordsche talen wordt overgezet.

S P A N J E.

De volgende telegraphische depêches zijn weder bekend gemaakt:

BAYONNE, 18 *October*.

De Generaal *O'Donnell* trekt naar de Amescoas, om krijgsvolk te ligten. Vittoria is met geschut gewapend geworden.

Urbistondo staat te Bergara met 1200 man geregelde troepen en een gelijk getal partijgangers. De Generaal *Alezon* houdt Miranda bezet.

BAYONNE, 18 *October*.

Madrid was den 15den rustig. *Diego Leon* is dien dag doodgeschoten. *Rodil* en *Lorenzo* waren den 16den met 9 à 10,000 man te Aranda, naar Vittoria in aantogt zijnde. De Generaal *Alcala* was den 17den des avonds te Andoain, voor *Urbistondo* terug trekkende, die toen te Villafranca was.

BAYONNE, 18 *October*.

Op den 14den dezer is *Ayerbe* uit Pampeluna vertrokken om *O'Donnell* te vervolgen.

BAYONNE, 19 *October*.

Men verzekert, dat *O'Donnell* zich te Tolosa met *Urbistondo* heeft vereenigd. *Iturbe* heeft zich te Hernani met *Alcala* vereenigd; hunne voorhoede staat te Andoain.

BAYONNE, 19 *October*.

Op den 16den dezer, heeft *O'Donnell* Estella bemagtigd. *Urbistondo* was in den ochtend van 18 dezer te Tolosa en *Alcala* te Andoain. De Carlistische Colonel *Lanz* doorloopt het Navarresche grensland, aan de spits van oude officieren en soldaten van zijne partij, ten einde *O'Donnell* te ondersteunen. In den avond van den 17den waren de zaken te Pampeluna in den zelfden toestand. *Ayerbe* is daar gearriveerd en is niet opgerukt met de twee tegen *O'Donnell* afgezonden bataljons.

PERPIGNAN, 19 *October*.

De municipaliteit van Valencia heeft zich den 14den permanent verklaard in het bestuur. Zij heeft besloten tot de oprigting van het 3de bataljon nationale garde, bestaande uit havenvolk en matrozen. Ieder Alcade maakt eene lijst op van in zijne wijk woonachtige verdachtige personen. De patriotten alleen mogen de stad verlaten. Het binnenkomen in de stad is belet geworden aan drie compagnien van het regiment van Savoye, hetwelk uit Alicante kwam. De Generaal *Seoane* is in den avond van 14 dezer te Valencia wedergekeerd.

PERPIGNAN, 20 *October*.

Gisteren op den middag moet *Alcala* op Hernani zijn gemarcheerd. Het schijnt gewis dat 1500 vrijwilligers van Navarre partij hebben gekozen voor *O'Donnell*.

BAYONNE, 21 *October*.

De politique chef van Guipuscoa meldt, dat een bataljon van het regiment van Bourbon en een van de militie te Vittoria, tegen de insurrectie zijn opgestaan en vele hoofden zijn gevat; de overigen zoeken de grenzen te bereiken. *Alcala* marcheert op Tolosa.

BAYONNE, 21 *October*.

De troepen in Alava en Guipuscoa, officiers en soldaten, hebben plotseling zich aan den Regent onderworpen, in den nacht van den 20sten. De door *Zurtano* en *Rodil* bedreigde bevolking, hebben ook op nieuw het Gouvernement erkend. De hoofden der beweging zijn op de vlugt. Onderscheidenen zijn reeds in Frankrijk, onder anderen de Marquis *van Alamada*. *Montes de Oca*, is te Bergara aangehouden. — Men weet nog niets van Navarre en Biscaye.

Volgens het Ministeriele Nieuwsblad *el Espectator* van den 12den dezer, heeft de Regent aan den Infant *Francisco de Paula* last gezonden om zijne komst in Spanje uit te stellen.

— Bijzondere berigten uit Madrid van den 14den bevatten het volgende:

Het is heden de verjaardag der Koningin. Dit feest is allertreurigst gevierd. Er is geen handkus ten Hove geweest, daar de Regering vreesde, dat men van die gelegenheid gebruik zou maken, om aan de Koningin smeekschriften ten behoeve der gevangene opstandelingen in handen te spelen. *Isabella*, tot wie men waarschijnlijk in het geheim had weten door te dringen, heeft, toen de Regent zich dezen morgen bij haar vervoegde, om haar met haren verjaardag geluk te wenschen, hem vergiffenis voor de schuldigen gevraagd, maar *Espartero* heeft hare smeekbeden en zelfs hare tranen wederstaan. Hij heeft gezegd, dat zulk eene goedertierenheid, op een oogenblik, dat de vuur des opstands in de provincien is opgestoken, dwaasheid zou zijn, en de nationale garde, die tot handhaving der geschondene orde en wetten zooveel bloed heeft gestort, zou beleedigen. De geregtigheid, hoe gestreng die ook was, moest haren loop hebben. — Gedurende den nacht van den opstand werd het paleis van het Fransche Gezantschap, waarin men meende dat verscheidenen der opstandelingen de wijk hadden genomen, door *Espartero's* soldaten naauw bewaakt. Men heeft zelfs een renbode, die uit dat paleis met depêches vertrok, eene hagelbui van kogels achterna gezonden; doch hem gelukkig niet getroffen. *Espartero* heeft dezen ochtend, op eene wijze, bijna even beleedigend als de daad zelve, voor dit voorval verschooning laten vragen.

Van den 11den wordt nog gemeld:

Hoewel de stad schijnbaar rustig is, blijft daar groote gisting in de gemoederen heerschen. Men spreekt van eene poging, die een deel der ingezetenen wilde beproeven, om aan het paleis genade voor de schuldigen af te smeeken. De nationale garde wil echter niet daarvan hooren, en teekent een verzoekschrift, om strenge kastijding voor hen te vragen. Het schijnt zeker, dat de krijgsraad de voornaamsten der zaamgezworenen reeds veroordeeld heeft. Zij zullen, bij eene soort van gunst, niet opgehangen maar doodgeschoten worden. Naar het schijnt, zullen er in het geheel 30 bataljons naar de Baskische provinciën gezonden worden, en zal *Espartero* zich, indien de opstand niet spoedig gedempt wordt, zelf aan het hoofd dier mugt plaatsen. — Zie hier het antwoord, dat men aan de Koningin in den mond heeft gelegd, toen de stedelijke en de gewestelijke deputatie van Madrid haar gisteren kwamen geluk wenschen: „Ik dank u; ik stel op hoogen prijs wat gij voor mij gedaan hebt, en ik ben zeker, dat de Madridsche overheden steeds mijne persoon en de regten der natie zullen verdedigen.

— Uit Madrid meldt men van den 15den dezer, dat de Generaal *Leon* dien dag ten één ure na den middag is gefusilleerd geworden. Tot op het laatste oogenblik heeft hij den meesten moed en standvastigheid betoond. Op de plaats der strafoefening aangekomen, gekleed in volle huzaren uniform, riep hij op vaste stem tegen het peloton, hetwelk vuur op hem moest geven: *Leve de Constitutie! Leve* Isabella II! *Ik ben nooit een verrader geweest; soldaten, ik heb u langen tijd gecommandeerd; ik wil u ook in dit laatste oogenblik commanderen ... vuur!*" De Generaal viel, door de kogels van het peloton doorboord.

— Er is door den Generaal *Alcala*, die voor *Espartero* in de Baskische provinciën bevel voert, eene proclamatie aan de bevolking uitgevaardigd, waarin hij onder anderen verklaart, dat de gewezen Regentes betuigd had, dat de opstand niet in haren naam was begonnen en zij de gevolgen van denzelven voor rekening van de aanstokers liet.

— Den 14den waren de heethoofdigen te Barcelona nog meester van het gezag en vereenigden zich met het gemeen, dat thans gewapend was en door hetwelk de troepen niets konden uitrigten. Aldaar was door de Junta van Waakzaamheid eene belasting op de kapitalisten uitgeschreven, welke met geweld werd ingevorderd, 200 gematigden waren gevangen genomen, passen werden geweigerd en de goederen van allen, die, uit de stad vertrokken zijnde, niet dadelijk terugkeerden, zouden verbeurd verklaard worden; ook was aan de geestelijkheid, de Consuls en de vreemdelingen verboden zich met de openbare zaken te bemoeijen. Al de ambtenaren, welke om hunne revolutionnaire gevoelens voorleden jaar waren afgezet, zijn wederom aangesteld; de regten op den invoer van het meel en van de varkens zijn opgeheven.

GROOT-BRITANNIE.

LONDEN den 20 October. Den 19den heeft het Hof het kasteel van Windsor verlaten en is te Londen op het paleis van Buckingham aangekomen, waar Hare Maj. hare bevalling zal afwachten. Zij bevindt zich thans weder in volmaakten welstand.

— De bladen der Tory-partij varen hevig uit over het voorgevallene in Spanje en beschuldigen de Fransche Regering bijna openlijk van in dien opstand de hand te hebben gehad en alzoo derzelver invloed op de binnenlandsche aangelegenheden van Spanje te willen behouden.

— Sedert de laatste vijf en twintig jaren heeft in de Engelsche zeehavens en op de werven geene zoo groote drukte als tegenwoordig geheerscht. Niet minder dan dertig oorlogsvaartuigen van verschillend caliber worden tot dadelijke dienst in gereedheid gebragt, ten gevolge van den onzekeren staat der betrekkingen met China en de Vereenigde Staten. Een groot bezwaar doet zich echter in de moeijelijkheid op om bekwame zeelieden voor de dienst der marine te vinden, uit hoofde de meesten de koopvaardijvaart of de dienst der Vereenigde Staten verkiezen, waar de soldij hooger en de behandeling minder gestreng is dan in Engeland. De Lords-Commissarissen der Admiraliteit hebben in alle zeehavens oproepingen doen aanplakken, om in dit gebrek te voorzien, daar zij de gedwongen aanwerving zooveel mogelijk wenschen te vermijden.

— De hevige storm uit het noord- en noord-oosten, welke er gedurende de jongste vier dagen onafgebroken op onze kusten gewoed heeft, is niet slechts voor meenig zeeschip op onze kusten maar insgelijks voor de hoofdstad zelve zeer noodlottig geweest, daar de Teems, ten gevolge van den sterken aanwas van het water, en wel voornamelijk op Maandag namiddag, geheel buiten deszelfs oevers getreden is, en een groot aantal gebouwen en pakhuizen onder water gezet heeft, hetwelk het verlies en het bederf van eene onberekenbaar groote hoeveelheid levensmiddelen en handelsartikelen veroorzaakt heeft.

— De kerk van *Sint Joris*, te Everton (Liverpool), houdt aller aandacht gaande, als zijnde de eerste van Engeland, die geheel uit gegoten ijzer is zamengesteld; muren, zoldering, vloer, deuren, vensters, ornamenten, predikstoel, met een woord, alles is van gegoten ijzer allersierlijkst vervaardigd. Deze kerk is 119 voeten lang en 47 voeten breed (ongeveer 36 op 14 meters), de glazen zijn in kleuren beschilderd; men weet, dat, over het algemeen, sedert de laatste tien jaren, geheel Engeland door, het ijzer voor bouwwerken sterk in zwang is gekomen, en dit voornamelijk daarom, dewijl het hout er duur en het ijzer zeer goedkoop is. Buitendien is het ijzer veel duurzamer en veel smaakvoller; dergelijke gebouwen, eenmaal voltooid, vorderen nagenoeg geen onderhoud meer, en wat de sieraden betreft, deze kosten in ijzer gegoten al niet meer dan het gewone gladde metaal. De landgoederen der Engelschen zijn thans meestal met lusthuizen bezet, die, zoo niet geheel van ijzer, dan toch grootendeels uit hetzelve zijn zaamgezet, zoo als muren, deuren, vensters, vloeren, trappen, schoorsteenen enz.

FRANKRIJK.

PARIJS den 22 October. De tegenwoordige Regering moet zich zeer goed verstaan met het nieuwe Tory-bestuur in Engeland, welke goede verstandhouding ook niet verflaauwd is door de jongste gebeurtenissen in Spanje.

— De Fransche vloot, welke voor Tunis lag, onder bevel van den Kapitein *le Ray*, is terug geroepen; de Britsche schepen, welke voor die stad lagen, zullen ook aftrekken en te Maltha overwinteren. Alleen zullen er twee ligte vaartuigen van beide Mogendheden op dat station blijven, daar de reede zeer onveilig is. — De Fransche vloot zal waarschijnlijk in de haven van Toulon overwinteren.

— Er is voor de snelle en bijna dadelijke werking der daguerrotype weder eene verbetering ontdekt en wel door het aanwenden van Bromure van Jodium, in plaats van Chlorure. Dit middel echter, dewijl het niet zonder gevaar bereid wordt, zal daarom buitengewone voorzorgen vereischen.

PROMOTIEN AAN DE LEYDSCHE HOOGESCHOOL.

Den 23 October, de Heer J. A. DELHEZ, van Dordrecht, in de Medicijnen, na de verdediging zijner Dissertatie, Continens Quaedam: *de Corporis Habitu Externo Seminiorum quae praeter Naturam sunt Indice*.

Op dien zelfden dag, de Heer M. J. COP, van Dordrecht, in de Wijsbegeerte, na de verdediging zijner Dissertatie, continens: *Quaedam de Amylo*.

MENGELINGEN.

EENE DRUKKERIJ IN LONDEN, IN 1839.

De gebouwen tot de drukkerij der heeren *Clowes*, drukkers der *Quarterly-Review*, gebruikt wordende, bezetten op een der oevers van de Teems de geheele ruimte tusschen Prince-street en Duke-street begrepen. De ingang is door eene steeg, welke vrij stijl naar de hoogte gaat en op eene zeer enge plaats uitkomt. Links is het bureau, regts zijn de gieterij, de stoomwerktuigen en papier-magazijnen; regt over den ingang de werkplaats der letterzetters en correctors der proeven. De heeren *Clowes* hebben even als heeren *Didot* te Parijs, alle voorname of zijtakken der boekdrukkunst bij elkander vereenigd. Wij zullen eerst het heiligdom binnentreden, alwaar de letters door ervaren handen geschikt, uitmaken het geen men de compositie noemt. Dezelve beslaat vijf groote zalen in twee verdiepingen verdeeld en waarvan de grootste twee honderd voeten lengte heeft.

Wanneer men 's ochtends voor de komst der zetters daar is, ziet men links en regts zestig schuinsche tafels, even hoog als muzijk lessenaars, maar breeder en op vier voeten staande. De schuinsche tafel is in eene menigte hokjes verdeeld, waarin de letters rusten; dit zijn de letterkasten. Eene koperen klok, eigendom der werklieden, getrouwe gezellin van eenen eeuwigdurenden arbeid en waarvan de naauwkeurige stem hun zegt, dat de uren verloopen, dat de te goede shillings langzamerhand vermeerderen, dat het etensuur nadert, dat dat der vrijheid gaat slaan, prijkt aan den wand. Op den muur tegen over de rei ramen, leest men het reglement, volgens hetwelk ieder werkman voor twee shillings en ieder kind voor een shilling in de week tot het algemeen hulpfonds voor de leden der werkplaats bijdraagt. Dit plakkaat bepaalt de som, welke aan den zieken gast toekomt, en ook die, welke zijne begrafenis zal bestrijden, te weten: 5 pond st. voor den man en 2 pond 10 pence voor het kind. Op een voet afstand boven den grond loopt eene door stoom gehitte pijp, welke men in geheel het gebouw wedervindt, en die alzoo $\frac{3}{4}$ mijl ($\frac{1}{4}$ uur) lang is, hierdoor zijn alle vertrekken behoorlijk verwarmd.

De onachtzame zetter laat zijne kopij op zijne letterkast slepen, met gevaar dat dezelve verloren ga, de goede zetter plaatst dezelve met zorg in het klein houten lijstje, dat daartoe op een der hoeken van de lessenaar bestemd is. Rondom de plaats door den leerling bezet, bewijzen de talrijke verminkte letters op den grond verspreid, zijne onervarenheid. Naarmate van de grootte der werklieden kan de lessenaar hooger of lager worden gesteld. Sommige hunner verschaffen zich stoeltjes uit hunne eigene penningen, deze van hout voor de meest stoïsche, geene opgevuld voor de zinnelijkste; de administratie begunstigt deze verfijningen echter niet, als te gunstig voor de luiheid. Elke kleine bezitting, aan de leden van het gemeenebest toebehoorende, heeft een eigendommelijk aanzien; hier eene spotprent, dáár eene spreuk, verder een portret, elders eene preek. Elk compartiment heeft deszelfs aanplakkingsbiljetten, stomme getuigen der neigingen van den eigenaar. Deze geeft zich aan de schoone kunsten, gene aan de theologie over; hier bewondert men den Romeinschen neus en het militair profil van den Hertog *van Wellington*, en een weinig verder eenig vrouwelijk gelaat, vergezeld van Anacreontische verzen. Terwijl deze waarnemingen u bezig houden, en dat het eerste morgenlicht u in de ontcijfering der opschriften te hulp komt, komen twee of drie met kielen gekleede kinderen, gekroond met den papieren mijter, voor dit beroep aangenomen, en met stoffers en eenen emmer gewapend. Zij zijn nog geen *duivels* (*printer's devils*,) maar

vullen het worden. De zorg om de vertrekken te vegen is hun toevertrouwd tot op het tijdstip hunner benoeming en definitieve aanneming. Het is de voorbereiding tot hun leerlingschap. Het werktuig dat zij van het eene einde der zaal tot het andere doen werken, brengt aan het uiterste gedeelte eenen berg van letterkundig afval en vuil te zamen; dat men zich wel wacht van te vernietigen; men gooit dit al door eene ijzeren zeef, welke eene menigte verloren letters opvangt. Deze verloren kinderen aan hunne verschillende geslachten weder te geven, zoude eene te groote onderneming zijn: in een donker gat geworpen, vervolgens in massa versmolten, vinden zij alzoo een nieuw bestaan.

De zalen zijn geveegd. Weldra ziet men achtereenvolgend verschijnen, eerst de beste werklieden, de werkzame menschen, die geen oogenblik willen verliezen, vervolgens de luiaards en nalatigen. Een elk ontdoet zich van zijn gewaad, stroopt zijne hemdsmouwen op, knoopt het sloofje voor, en vervangt de dikke met ijzer beslagene schoenen door gemakkelijke pantoffels. Men ontvouwt en schikt de kopij. Om acht ure is de werkplaats vol; de werkzame korf is in beweging, een ieder is gekomen: de een met eenen zwarten rok, gelijk een gentleman, de ander met het werkmansbuis. Naauwelijks bezetten zij hunne verschillende plaatsen of het ontbijt verschijnt. Twee kleine meisjes geven aan elk der werklieden een pint of halve pint thee of koffij, vergezeld van een of twee boterhammen of een klein rond warm broodje. Het verstandelijk voedsel volgt het ligchamelijke op: een jongen treedt de werkplaats binnen en brengt het ochtend-blad.

De zetters achten de letterkunde hoog. Eene onderlinge inteekening verschaft hun dit genot. Een hunner, op een verheven krukje geplaatst, leest het blad met luider stemme voor, terwijl de overigen al werkende luisteren. Deze moeijelijk te vereenigen dubbele bezigheid, behoort echter alleen aan de werklieden der eerste klasse, die, door langdurige oefening, als machinaal werken.

Daar zijn zij nu aan het werk, die zestig mede-voortplanters van het menschelijk vernuft. Gaan wij eens de verschillende trappen hunner bekwaamheid na:

Ziet ginds, voor zijne letterkast, dien werkman wiens geheel ligchaam in beweging is, die geene letter zonder verdraaijing van al zijne ledematen opneemt, en geheel in vuur schijnt te zijn. Slecht zetter zijnde, verliest deze veel tijd, put zijne krachten uit en begaat eene menigte misslagen. De hoogste bekwaamheid van zijn vak bestaat in de snelheid van den blik, de vlugheid der vingers en de losheid der armen. Geheel zijne beweging moet zich tot het bovenste gedeelte zijns ligchaams bepalen, het onderste gedeelte en de beenen moeten daarentegen onbewegelijk blijven.

De letterkast van den zetter houdt over het algemeen honderd ponden letters in, verschillend verdeeld: „Kapitaal, klein kapitaal, Romeinsche letters, cijfers, punten en komma's, tusschenruimten, lijsten groot en klein, eindelijk leesteekenen." Het bovenste gedeelte der kast is in 98 gelijke hokjes, het onderste in 53 ongelijke afdeelingen verdeeld. De letters welke zich het meest in de Engelsche taal voordoen, gelijk de letter *e*, welke zich zestig maal voordoet tegen de letter *z* eens, hebben natuurlijk de grootste vakken. De letters, welke daar het naast bijkomen zijn: *a*, *c*, *d*, *h*, *i*, *m*, *n*, *o*, *r*, *s*, *t*, *v*, en verder *b*, *g*, *k*, *l*, *p*, *w*, *ij*, terwijl in verwijderde vakken geplaatst zijn de letters *j*, *q*, *x*, *z*, *æ*. De Latijnsche en Fransche boeken verslinden veel minder van de letters *c*, *f*, *l*, *m*, *p*, *q*, *s*, *v* en *u*, zoodat daarvoor eene afzonderlijke inrigting der kasten noodig is.

De letters, welke reeds gediend hebben om een afgedrukt werk zamen te stellen, worden weder gebruikt om de kasjes van elken zetter te vullen. Dit werk wordt de *distributie* genoemd. Zoo deze letters onder elkander vermengd waren, zoude het herstel van deze wanorde eenen aanzienlijken tijd vorderen. Men vermijdt dit ongemak, door de zamenschikking der letters te behouden, welke de bladzijde van het gedrukte boekdeel hebben uitgemaakt. Het is voor den werkman voldoende, dat hij van het lood eenen regel of eene zinsnede vooruit leze, om elk stukje in deszelfs eigen hokje te doen vallen. Een goede zetter verdeelt op deze wijze vier duizend letters in het uur; een werk dat hem nagenoeg vijfmaal minder tijd dan het zetten kost. *Zedekundige werken, losse gedichten, preken, romans*, alles verdeelt, alles vernietigt zich, alles valt in de kast, groot graf der typografische dooden. Eens zullen zij verjongd, veranderd, onkenbaar weder te voorschijn komen. Verdeeld zijnde hebben de letters geen karakter meer. Zij ondergaan de democratische wet van het graf, welke de menschen, even als de letters van het alphabet, gelijk maakt. Vreemde gedaanteverwisselingen! Uit den afval van dit whig-schotschrift zal een tory-schotschrift te voorschijn komen. De dreigende predikatien van eenen Bisschop gaan eene proeve over de wellust voeren. Dit drinklied zal zich vormen uit den afval van een wijsgeerig vertoog over de matigheid.

Maar de verdeeler gaat zetter worden. Na vernietigd te hebben, gaat hij scheppen.

(*Vervolg hierna.*)

PRIJS-COURANT VAN EFFECTEN.

AMSTERDAM, 23. *October* 1841.

NEDERLANDEN.		Gebl.	PRUISSEN.		Gebl.
Werkel. Schuld 2½ pC.	$51\frac{1}{8}$ à $51\frac{1}{16}$	$51\frac{1}{16}$	Geldl. te *Lond.* 4 pCt.	— à —	—
Dito — 5 —	$99\frac{9}{16}$ à $99\frac{5}{8}$	$99\frac{5}{8}$	Aandeelen van dito..	— à —	—
Uitg. —	$\frac{29}{32}$ à —	—	SPANJE.		
Kans-Biljetten	$25\frac{1}{8}$ à $25\frac{3}{16}$	$25\frac{3}{16}$	Nieuwe 1835 à 5 pCt.	$16\frac{11}{16}$ à $16\frac{7}{8}$	$16\frac{13}{16}$
Amort. Syndic. 4½ —	$91\frac{1}{8}$ à —	—	Dito onbep. st. .... —	$14\frac{1}{16}$ à $14\frac{1}{8}$	—
——— 3½ —	$75\frac{5}{8}$ à —	—	Dito passive..... —	— à —	—
Aand.-Maats. 4½ —	$154\frac{3}{4}$ à $154\frac{7}{8}$	$154\frac{7}{8}$	Dito uitgest. .... —	— à —	—
O. I. Leening. 5 —	$97\frac{5}{16}$ à $97\frac{3}{8}$	$97\frac{3}{8}$	Coupons Ard...... —	$17\frac{1}{4}$ à $17\frac{7}{8}$	—
Handl. H. Spoorw. —	80 à —	—	OOSTENRIJK.		
Rotterd. Spoorw. —	— à —	—	Obl. *Goll* & *C°*. 5 pCt.	— à —	—
Rijn-Spoorw. 4½ —	— à —	—	Certificaten... 2½ —	— à —	—
Haarl. Meer	— à —	—	Neg. Metaliek 2½ —	— à —	—
FRANKRIJK.			Idem ....., 5 —	105 à —	—
Inschr. Grb. 3 pCt.	— à —	—	Dito in *Lond.* 5 —	— à —	—
——— — 5 —	— à —	—	Bank-Aktien.. 3 —	— à	—
RUSLAND.			NAPELS.		
Gb. *H.* & *C°*. 1798 5 pCt.	$105\frac{1}{4}$ à —	—	Certificaten... 5 pCt.	— à —	—
——— $18\frac{28}{29}$ 5 —	$105\frac{1}{2}$ à —	—	Dito in *Napels*. 5 —	— à —	—
Ins. en Certif. 6 —	$68\frac{3}{4}$ à —	—			
——— $18\frac{31}{33}$ 5 —	— à —	—			

DE PRIJS VAN DE BOTER AAN DE WAAG BINNEN LEYDEN.
Zaturdag, den 23. *October* 1841.
Van 44 tot 49 gulden.

SNEEK den 20 October. Uit het bestaand *twaalftal* van Predikanten, is het volgend alphabetisch *zestal* geformeerd: *J. P. van Harencarspel* te Wageningen; *A. C. de Jongh*, Theol. Doct. te Waardenburg; *J. Lagerwey* te Hoevelaken; *E. J. Diest Lorgion*, Theol. Doct. te Hallum; *H. van Manen* te Noordeloos; *P. Spandaw* te Slochteren. En daaruit dit *drietal*: *J. P. van Harencarspel*, *A. C. de Jongh*, *P. Spandaw*.

*** *Algemeene Openbare Vergadering van het Leydsche Departement der Maatschappij tot Nut van 't Algemeen*, op Donderdag den 28 October aanstaande des avonds ten zeven ure in het Stads Locaal op de Breedestraat; in welke Vergadering de Heer Mr. H. OBREEN eene Redevoering houden en de Eereblijken der Maatschappij uitreiken zal.
Mr. H. C. HUYZER, *Secretaris*.

*** Hooge Prijzen getrokken ten Kantore van N. NATHANS, te Leyden, in de 184*ste Koninglijke Nederlandsche Loterij*,
als op: N°. 15213 . . . . . *f* 20,000.
„ „ „ 15900 . . . . . – 2,500.
„ „ „ 17906 . . . . . – 2,500. Een Heel Lot.
„ „ „ 15742 . . . . . – 1,500.
„ „ „ 2016 . . . . . – 30 en Premie *f* 1000.
„ „ „ 2040 . . . . . – 1,000.
„ „ „ 4855 . . . . . – 1,000.
„ „ „ 15043 . . . . . – 1,000.
„ „ „ 15739 . . . . . – 1,000.
„ „ „ 15880 . . . . . – 1,000.
Benevens een aantal mindere Prijzen en Premien van Hooge Prijzen. Zijn wederom te bekomen: HEELE- en GEDEELTEN van KOOPLOTEN voor de 185*ste Koninglijke Nederlandsche Loterij*, waarvan de *Eerste Klasse* begint te trekken op den 22 November aanstaande.

*** LEYDSCHE SCHOUWBURG. *Maandag* 25 *October* 1841. DE GEVOLGEN VAN ÉÉN EENIGE LEUGEN, *Tooneelspel*, in 4 Bedrijven. Na hetzelve: THÉOBALD of DE TERUGKOMST UIT RUSLAND, *Blijspel* met *Zang*, in één Bedrijf. *Aanvang* ZES URE.

*** Heden morgen omstreeks 8 uren verloste door Gods goedheid van eene welgeschapene DOCHTER, mijne zeer geliefde Echtgenoot HENRIETTE ARON SALOMONS.
LEIDEN 22 October 1841. S. A. MACHIELSE.

*** Onze hartelijk geliefde Moeder en Behuwdmoeder ANNA CATHARINA LEINEWEBBER, Weduwe JOHANNES PIETER STEENHAUER, is heden in den ouderdom van bijna 89 Jaren ontslapen.
Uit aller naam,
LEYDEN C. STEENHAUER,
den 19 October 1841. *Predikant.*

*** De bekende en onbekende Crediteuren van den onder het voorregt van Boedelbeschrijving aanvaarde Nalatenschap van PETRUS BOER, in leven *Tapper*, gewoond hebbende te *Leyderdorp*, en aldaar op den 11den Mei 1841 overleden, worden door de Erfgenamen opgeroepen, om te compareeren op Woensdag den 27sten October 1841, des voormiddags ten elf ure, ten Kantore van den Notaris C. KLAVERWIJDEN te *Soeterwoude*, aan het *Leyderdorpsche Hek*, ten einde aan te hooren en op te nemen de Rekening en Verantwoording, die van hun beheer alsdan zal worden afgelegd, terwijl, indien er geen verzet plaats heeft, het Saldo van dien aan de *preferente* Schuldeischers, voor zoo verre het bedrag toereikende is, zal worden afgegeven.

*** Ten Kantore van D. J. LE NOBEL, op de Haarlemmerstraat, te Leiden, Wijk 6 N°. 488, zijn op nieuw voor de 185*ste Koninglijke Nederlandsche Loterij*, te bekomen HEELE- HALVE- en GEDEELTEN van LOTEN; wordt ook *Exact Kontrabeek* gehouden.

*** 1ste *REGIMENT ZWARE DRAGONDERS.*
De *Hoofd-Administratie van voorsz. Regiment*, als daartoe geautoriseerd, is van meening op Maandag den 25 October 1841, des voormiddags ten elf ure, aan het *Magazijn van Kleeding* van hetzelve Regiment op de Aalmarkt te Leyden, *OM CONTANT GELD*, te Verkoopen: Eene partij Zadels, Sabelkoppels, Hoofdstellen, Veldhalsters, Stalhalsters, Watersaffels, Chabrakken, Schapenvachten, Dekens en eenige Kleedingstukken, alles behoorende tot het voorsz. Regiment.

*** TE HUUR, een klein BUITENVERBLIJF, met of zonder Meubels, gelegen digt bij de Zijlepoort, Keizerslaan N°. 104.

*** PUBLIEKE VERKOOPING, op Zaturdag den 30 October 1841, des avonds ten 6 ure in het *Heeren-Logement* aan den Burg te Leiden, van onderscheidene HUIZEN en ERVEN, staande en gelegen binnen gemelde Stad; bij Billetten omschreven.

Dezelve zullen kunnen worden bezigtigd, daags vóór en op den Verkoopdag, terwijl nadere informatien te bekomen zijn ten Kantore van den Notaris P. MULLER, te Leiden voornoemd.

*** VERKOOPING *in de Stads Bank van Leening* te Leyden, op Dingsdag den 9den November 1841, des voormiddags ten 10 ure, van VERSTANE PANDEN, zoo van Juweelen, Goud, Zilver en Horologiën, als van Wollen, Linnen en andere, zoo gemaakte als ongemaakte GOEDEREN, beleend in de maand Julij 1840.

Zijnde daags vóór den Verkoopdag, des voormiddags van 10, tot des namiddags ten 2 ure, voor een ieder te zien.

*** Bij J. OOMKENS, te *Groningen*, is gedrukt, bij SCHALEKAMP VAN DE GRAMPEL en BAKKER, te *Amsterdam*, en alom te bekomen:

I. NATUURLIJKE HISTORIE DER ZOOGDIEREN, met meer dan 250 fraai gekouleurde Afbeeldingen op 84 Platen in X Afleveringen, met Titel en *Alphabetische Naamlijst*, *compleet*, in gr. 4°. à *f* 12.50.

II. De NAGEDACHTENIS van S. STRATINGH, Ez., gevierd in het GENOOTSCHAP: *Ter bevordering der Natuurkundige Wetenschappen* te Groningen, den 3 Maart 1841. Behelzende eene verzameling van stukken ter zijner nagedachtenis vervaardigd, door Prof. TH. VAN SWINDEREN, Prof. P. HOFSTEDE DE GROOT, Stud. B. VERVER, Mr. A. MODDERMAN, Prof. B. H. LULOFS en Prof. H. C. VAN HALL, en Bijlagen in gr. 8°., in Carton met het Portret, à *f* 2.00. Het Portret afzonderlijk, 50 Cents.

III. Mr. B. H. LULOFS, KAKOGRAPHIE of OPSTELLEN, met deze en gene *Feilen* in *Taal en Stijl*, benevens eenige *Taalkundige Aanteekeningen* (ten gebruike bij Akademische en soortgelijke lessen), in gr. 8°. à . . . . *f* 2.00.

IV. Prof. H. C. VAN HALL, Redevoeringen, ten vervolge op Prof. UILKENS, *over de Volmaaktheden van den Schepper*, enz. (de *Geologie* en *Delfstofkunde*), 5e en laatste deel, met het *Algemeen Register* over het geheele werk, waarmede dit werk compleet is, in gr. 8°. à *f* 3.00.

V. Dr. J. H. REDDINGIUS, Gz., *het belang der Kerk* voor Evangelische Christenen, *zielkundig aangewezen* (naar het Hoogduitsch), gr. 8°. à *f* 2.00.

VI. ——————— LEIDRAAD voor ARMBESTUREN, inzonderheid voor DIAKENEN, tot aanwijzing van het gebruik der Wetten en Besluiten, betrekkelijk het *Armwezen*. Tweede met vele Besluiten vermeerderde druk, in gr. 8°. à . . . . *f* 0.90.

VII. Dr. EDUARD SELBERG, over den verledenen en tegenwoordigen toestand van JAVA, naar *Nederlandschen* en *Engelsche bronnen*, volgens *eigen beschrijving* bewerkt; vertaald en met *Aanmerkingen* en *Aanhangsel* voorzien, door den Majoor W. L. DE STURLER, in gr. 8°. à *f* 2.50.

VIII. H. MULLER, DE ERVARENE PAARDEDOKTER, *voor den Burger en Landman*, of Handboek over de in- en uitwendige ziekten der PAARDEN, à . . . . *f* 2.40.

IX. H. HEMKES, Kz., oplossingen van het 1e deel van het *Algebraïsch Rekenboek*, in 4°. à . . . . *f* 1.50.

X. BEKNOPTE SCHETS van den LANDBOUW, in min vruchtbare streken. Een LEESBOEK voor jonge Lieden en Kinderen ten Platten lande, door J. H. VAN WOLDA, Instituteur aan het Gesticht van Opvoeding voor den Landbouw der Maatschappij van Weldadigheid, te *Wateren*, tweede druk, à . . . . *f* 0.30.

Ook is verzonden het TIJDSCHRIFT, WAARHEID in LIEFDE 1841, N°. 4, à *f* 2; JAARGANG 1841, à *f* 8, en zijn nog enkele complete Exemplaren van 1837—1841, à *f* 40, voorhanden.

Bij de Wed. ANTHONY DE KLOPPER EN ZOON, te Leyden.